خواستی نەتەوایەتی و ویستی ئۆلیگارشی … بەشی چوارەم … نەجمەدین فارس

شۆڕشی کرێکاری و پرسی نەتەوایەتی

چارەسەری پرسی نەتەوایەتی , ئەم وەرەمەی سەرمایەداری ل□ بەردەم خەباتی کرێکاران لە پێناوی ڕزگاری یەکجاری داین□او□ , ت□نها ب□ ش□□ش□ی کرێکاری نەشتەرگەری دەکرێت , بەهۆی دیکتاتۆریەتی پرۆلیتاریا□ , س□سیالیزم و کۆمۆنیزمی زانستی لێوە بەرھەم دێت و , جیاوازی ئابووری و سیاسی و کۆمەڵایەتی چینایەتی بنج بڕ دەکات , ڕێگا ڕاستەکە دامەزراندنی سۆسیالیزم و کۆمۆنیزمە, هەروەکو مارکس و ئەنگلس دەڵێن "دەوڵەت هەر لە ئەزەلەوە نەبووە".(23)
دەوڵەت بەرھەمی دروستبوونی جیاوازی چینایەتی بوو , لە کۆمەڵگای سەرەتاییدا دەوڵەت بونی نەبووە ،دواتر و لەدروستبوونی چینەکاندا , دەوڵەت بۆ پارێزگاری بەرژەوەندی کۆمەڵێك لە بەرامبەر هەموو کۆمەڵگادا پێکهاتووە و پێك دێت .

جیاوازی ئابووری سەرچاوەیەکی گەورە و پڕ لە کێشە و مەرارەتی ناو کۆمەڵگایە , ئەمەش وای کردووە لەڕێگەی دەستبەسەراگرتنی ئابووری و هێزەشەڕکەرەکان و سیاسەتەوە , کۆمەلێك کۆمەڵێکی تر بچەوسێنێتەوە , جیاوازی□کی گەورە لە نێوان خۆیان و ئەواندا دروست بکەن . هەروەها بەھۆی سیاسەت و ئابووری و بەکارھێنانیان بە ناوی هێزی نەتەوەیی و بیری ئەندامانی خۆوڵاتی , جیاوازی□ك لە نێوان جوگرافیا سیاسیەکانی سەر ڕووی زەوی دروست دەکەن , پەرە بە قڵیشتی نێوان ڕەنگە جیاوازەکانی ئەیەن , بەرژەوەندی ئابووری جیاواز و جوگرافیای ئابوریی بە ناو نەتەوەیی و پارێزگاری کردنیان لە ڕێگەی دڕۆ و دەلەسەی بێبنەما و بێسەر و مل , هەوڵی نانەوەی دووبەرەکی و ململانێ نەتەوەکان ئەیەن بۆ بەرژەوەندی خۆیان, و لە ڕێگەی بەناو پارێزگاری جوگرافیایەك کە کۆمەڵێك خەڵك بە زمانی جیاواز یا جلوبەرگ و ئەدەب و کەلتوری جیاواز بەرامبەر جوگرافیایەکی تر, بەو جۆرە دیدگایە کۆمەڵگاو خەڵکەکەی حقنە دەکەن , ئەمەش هەر هەمووی دیسانەوە لە پێناوی کەڵەکەی سەرمایە و ئابوریدایە , زۆرترین جار سەرمایەداری, بۆ هێشتنەوەی کێشە و ململانێیەك, جیاوازی ئابووری لە نێوانیاندا دروستدەکات لە ڕێگەی وەبەرھێنانکردن و کرێی کاری

جیاواز و پێدانی پاداشت و سزا, دەسەڵاتی سیاسی و ئابووری ، دژایەتی بە ناوی نەتەوایەتی و نیشتمانییەوە لە نێوان کرێکاراندا دروست دەکات , و بە بەرگی پارێزگاریکردن لە کرێکارانی نەتەوەکەی , خۆی ئەکاتە دەمڕاست و دڵسۆزو پارێزەری .
هەربۆیه چارەسەرییەکە , لە سەرچاوەی ئابوورییەوە دەست پێ دەکات چونکە دەست ڕاگەشتن بە مافی ئابووری یەکسان و ئازادی پێکەوە ژیان , خاڵێکی گەورەی وەرچەرخێنەری چارەسەری کێشە و ململانێی نەتەوایەتی یە .

هەروەها مافی یەکسانی نەتەوەکان, ئەتوانێت بە ڕۆشنبیرییەکی زۆر پێشکەوتوو , دوور لە ڕۆشنبیری نەتەوایەتی , لە نێوانیاندا پرۆسیس بکات , ئەمەش هۆکارێکە , بۆ ئەوەی جێگە و ڕێگەی یەکسانیان هەبێت , دەوریان لە دەستنیشان کردنی بەهای ئابووری و کۆمەڵایەتی و سیاسیان هەبێت , لەمەیدانی خەبات دژی نایەکسانییەکانی بۆرژوازی و سەرمایەداران و ئەوقەید و بەندانەی بەناوی ناسیونالیزمەوه , بیر و گیانی شۆڤێنیانە لە نێوان کرێکاراندا دروست دەکات , سەرەتای دروست بوونی , چینی سەرمایەدار و کرێکار , سەرەتای دروست بوونی دەوڵەت نەتەوەیە , لەگەڵیدا بیری نەتەوایەتیش دروست دەبێت , ئەمەش سەرەتاکەی دەگەڕێتەوە بۆ ناوەڕاستی سەدەی حەڤدە , دەوڵەت نەتەوە لە ساڵی (1648ز) , کە پەیماننامەی ویستفالیای لەوێ دروست بوو , دەست پێ دەکات , ئەویش دوای ئەوەی کۆتای هێنا بە زنجیرەیەك لە جەنگ کە (30) ساڵ درێژەی کێشا , بەهۆی ململانێی نێوان نەمسای کاسۆلیك و وولایەتەکانی ئەڵمانیای پرۆتستانتەوە بە دیاری کراوی ,و ئەوروپا بە شێوەیەکی گشتی , ئەمەش کۆمەڵێك کێشەی چارەسەر کرد , کە لە بەردەم گۆڕانی ئەوروپادا بوو , وەکو لایەنی ئایینی , سیاسی , کێشەی کەمایەتییەکان , ئاڵوو گۆڕ و پەیوەندی دبلوماسی ....(24)

لەگەڵ ئەوەی لەو سەردەمەدا لەسەر پاشەڕۆو بەگەناوی فیودالیزم ، دەوڵەتی نەتەوە دروست ئەبێت , هیچ شتێکی ئەوتۆ لە ژیانی زەحمەتکێش و هەژاران ناگۆڕێت , لەگەڵ ئەوەی لە سیستەمی پێشوودا , چەوسانەوە هەبوو , برسێتی و هەژاری , سیما ی دەرەبەگایەتی بوو بەڵام لەنێوان جووتیاراندا کێشەی نەتەوایەتی برەوی نەبوو , سیما و خەسڵەتی سەرمایەداری بە نەتەوەیی کردنی کێشەکان بوو لەپاڵ کێشە ئابوورییەکاندا , هەر بۆیە سیستەمی سەرمایەداری ناتوانێت , لە ململانێ ناوخۆیی و نێو دەوڵەتییەکان و له جەنجاڵی بازاڕی جیهاندا , کێشەی نەتەوایەتی و پرسی ئازادی و یەکسانی و دادپەروەری ، هەموو ئەو ئەرکانەی پرسه مرۆفایەتیەکان که هەن چارەسەریان بکات , چونکە

ئەوانە هەموويان بەشێكن لە پێويستى مانەوەيان لە دەسەڵاتدا , بەڵكو بە هۆكارى جياواز و لە ژێر ناونيشانى جياوازدا , توندڕەوى ن□ت□وايەتى لە نێوان كرێكاراندا دروست دەكات , و ئەيكاتە بەشێك لە ژيان و هەوڵ و تێكۆشانيان , لەبەر ئەوە چارەسەركردن لە لاى دەوڵەتى سەرمايەدارى , دياريكراو و سنووردارە و هيچى بۆ خەڵك لێ سەوز نا بێت .

ئەگەر سەيرى ووتە و ڕستەكانى چەپ و ڕاست و ئيسلاميەكان بكەيت , دوو فاقى و جياوازى تێڕوانين لەسەر پرسى نەتەوايەتى و چارەسەرييەكان ئەبنيي□ت , هەموويان خۆيان بە دەمڕاست و كوێخاى چارەسەرى پرسى نەتەوايەتى دەزانن , بەڵام بۆ بازرگانى كردن بەكارى دەهێنن و پرسەكە لە چوارچێوەيەكى تەسكى بير و بۆچۆنەكانيان دەهێڵنەوە و جەماوەرى خەڵكى تووشى دوو دڵى و دڵەڕاوكێ دەكەن , چونكە ((ئەوەى سەردەمى يەكەم جيا دەكاتەوە , بە ئاگا هاتنەوەى بزووتنەوە نەتەوايەتيەكان, كە چينى جووتياران زۆرترين ژمارەى دانيشتوان پێك دێنێت , ئەگرێتە خۆى , كە چينێكە زۆر زەحمەتە هاندانى بۆ بزووتنەوەكە , لە نێوان چينەكانى ترى دانيشتواندا, لە پێناوى تێكۆشان بۆ ئازادى سياسى بە شێوەيەكى گشتى, مافى نەتەوايەتى بە شێوەيەكى تايبەت, بەڵام ئەوەى سەردەمى دووەم جيا دەكاتەوە, نەبوونى بزووتنەوەكانى بۆرجوازى ديموكراتى و جەماوەرييەكانە, سەرمايەدارى پێشكەوتوو , هەوڵى نزيككردنەوە و ت□ك□□□ا بوونى زياتر و زياترى نەتەوەكان ئەدات , دواى ئەوەى ئەو نەتەوانە سەرجەميانى بەرەو ب□زوتنەوەى (جموجۆڵى) ئاڵوگۆڕى بازرگانى ڕۆشتن , بۆ بارودۆخى ململانێيەك لە نێوان سەرمايەدارى هەيه كە ت□ك□□□ا بوون لەسەر ئاستى جيهانى, وە لە نێوان بزووتنەوەى كرێكارى جيهانى , كە پلەيەكى گرنگ و لە پێشينەى هەيە , بێگومان , هيچ ديوارێك نيە بۆ جياكردنەوەى ئەو دوو سەردەمە, بەڵكو بە چەند زنجيرەيەك گۆرانكاريى زۆر پێكەوە بەستراون, چەند هۆكارێكى تر هەن كە دەوڵەتەكان لێك جيادەكاتەوە: وەكو گەشەى خێراى نيشتمانى, وە پێكهاتەى نەتەوەى دانيشتوان, وە دابەشبوونى دانيشتوانەكەى, هتد ...... لەبەر ئەوە هەرگيز ناتوانرێت دەست بكرێت بە دانانى بەرنامەيەكى نەتەوەيى بۆ ماركسيەكان, لەهەر وولاتێك لە ووڵاتەكاندا , بەبێ ڕەچاوكردنى هەموو ئەو هەلومەرجە گشتى و مێژوويى و هەموو ئەو بارودۆخە بەرجەستانەى كە لەو دەوڵەتەدا هەيە))(25)

كاتێك كێشەى نەتەوايەتى نەبێت , باسكردن لێى زۆر بێمانا يە ,

ئەگەر کێشەکێش هەبێت ، ئەوا پێویستی بە چارەسەرکردن هەیە ، مێژووی پێکەوە ژیانی نەتەوەکان و چۆنێتی هەڵسوکەوت و بەرخوردیان لەگەڵ یەکتری ، دەستنیشانی جیابوونەوەی نەتەوەکان ، تا ئاستی دروستکردنی دەوڵەتیش دەکات ، یا جیانەبوونەوە . لە پێش هەمووانەوە ، کۆمۆنیستە زانستییەکان ، بە پێی ئەو هەلومەرجە مێژوویییە و پەیوەندییەکان بڕیارێکی دروست دەدەن ، لەبەر ئەوەی هەر کاتێك ئەو ناوچەیەی جەنگەی هەڵسووڕان و پراکتیکی حیزبێکی کۆمۆنیست بێت ، پرسی نەتەوایەتی پرسێکی مێژوویی و ئەگەر بێت لەبەردەم بزووتنەوەی چینایەتی چینی کرێکار ,ئەگەر ئامانج و ستراتیژی بزووتنەوەکەی خستبووە ژێر پرسیارەوە ، دەبێت ڕێگە چارەی بۆ بدۆزرێتەوە و چارەسەری بنج بڕی بۆ بکرێت, تا هەنگاوێکی زیاتر و پڕ لە سوود بێت بۆ بزووتنەوەشۆڕشی کرێکاران .

شۆڕشی کرێکاری وەڵامی یەکەم و کۆتاییە . بۆ چارەسەری پرسی نەتەوایەتی ، لە هەر وڵاتێکدا بێت . بەڵام لە ڕابردوودا ، لە لای بەشێك لە بزووتنەوەی چەپ ,بە پرسی نەتەوایەتی بڕوای ناڕاستی, نا زانستیان ئەوەبوو ، کە نابێت نەتەوەکان جیاببنەوە لە چوارچێوەی حکومەتی کرێکاریدا . هەروەها لەلای پارتە ڕاست و ئیسلامیەکان بە شێوەیەکی بێ بەهایانەوە ، شەرمنانە ، تا ئاستی باس نەکردن بوو, یان بە ڕاکێشانی سۆز و هەستی کۆمەڵگای کوردی لەڕێ و لەوێ قسەیەکی کورت و بێ ناوەڕۆکیان لەسەر دەکرد, چونکە ((“لە سیستەمی سەرمایەداریدا, کارێکی چاوەڕوان نەکراوە،, لابردنی چەوسانەوەی نەتەوایەتی (چەوسانەوەی سیاسی بە گشتی) لەسەر نەتەوەکان, لەبەر ئەوە پێویستی بە لەناوبردنی چینەکان, و دامەزراندنی سوسیالیزمە”))(26)

هەڵوێستی دژ بە سەربەخۆیی کوردستان و جیابوونەوە, و ڕاگەیاندنی لە لایەن چەپی کوردستانەوە لە ڕابردوو ئێستاشدا, سەربەخۆیی کوردستانی عێراق لە لایان دووەمین ڕێگای هەڵبژاردنیان نییە, ئەوە نەبێت حیزبەکانی تریش هەڵوێستیان لە ڕابردوو ئێستاشدا زۆر جیاواز بێت, هەرچەندە بەسەر زارێکی بەیانی بکەن .

نە بڕوایان بە حکمی زاتی و نە بە فیدرالی و نە بە جیابوونەوەش هەیە ، پرسی نەتەوایەتی گرێی خستوەو دەخاتە بەردەم چوونە پێشەوەی ئامانج و ستراتیژی کۆمۆنیستە زانستییەکان ، هەروەها چەپیش هەوڵیان لە پێناوی چوونە پێشەوەی بەرژەوەندی ووردە بەرژوازی و بەکارهێنانی پرسی نەتەوایەتی یە ,لەو پێناوەدا چونکە دەڵێن ((“سەربەخۆیی کوردستانی عێراق دووەمین ڕێگاش نی یە کە

هەڵبژێرین”))(27) , کاڵفامیان , یان نەتەوە پەرستیان ئەم جۆرە هەڵوەستانەیان , بەرامبەر بە پرسێکی لەو جۆرە بە دروستکردوون , لەبەر ئەوەی کێشەی کورد لە هەر چوار وڵاتانی عێراق , ئێران , تورکیا و سوریا , مێژوویەکی دوور و درێژی لە بێ مافی سیاسی و ئابووری و تا کەلتوریش هەبووە , باشوری کوردستان کەوتە بەر شاڵاوی ئەنفال و کیمیا باران و , وێران کردنی گوند و سەرچاوە ئابوورییەکانی, ژیانی هاووڵاتییەکانی لەسەر زەوییەکەی وەکو ژیانی بەندییەك بووە لە گرتووخانەیەکدا , لە ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوا و , باکوریش شتێکی ئەوتۆ نەبووە, کە پێناسی ناسنامەکانیان بێت , لەو وڵاتانەدا هاووڵاتی کورد بە پلە دوو هەژمار دەکراو و دەکرێت , هەموو ئەو هەڵوەستی دەوڵەتانەی کە کوردی تێدا ئەژێت, وای کردووە ئەو نەتەوەیە دامەزراندن و دروستکردنی دەوڵەتی سەربەخۆی خۆیان بە کەم و کەتا چارە دەیبینێت, بەڵام “(لەبەر ئەوەی بۆرژوازی نەتەوەی چەوساوە, دروشمی ڕزگاری نیشتمانی, بە بەردەوامی دەگۆڕێت بۆ دروشمی فێڵکردن لە کرێکاران , لە کێڵگەی سیاسەتی ناوخۆدا , ئەم دروشمانە ئەقۆزێتەوە, بۆ بەستنی ڕێکەوتننامە کۆنەپەرستانەکانیان: لەگەڵ بۆرژوازی نەتەوەی کە لە دەسەڵاتدایە, وە لە بواری سیاسەتی دەرەوەدا , هەوڵئەدات بۆ بەستن و جێبەجێ کردنی سەفقات لەگەڵ دەوڵەتێك لە دەوڵەتە ئیمپریالیستییە ڕکابەرییەکانیان, تا ئامانجەکانی لە تاڵان و بڕۆدا بە دەست بهێنێت.)”(28)لەگەڵ ئەوەی ئەمە سیاسەتی بۆرژوازی نەتەوەو مەزهەبچییەکانی عەرەبیە لە عێراقدا, هەروەها لە وڵاتەکانی وەك و ئێران وتورکیا و سوریاش هەر هەمان شتیان ئەنجام داوە, بەڵام ئەو سیاسەتانە بەشێك نین لە ئامانج و خواستی سیاسی و ئابووری کرێکارانی نەتەوەی ووڵاتەکانیان , هەموو ئەوانە فڕت و فێڵەی بۆرژوازی نەتەوە و ئاین و مەزهەبچییەکانە لە کرێکارانی نەتەوەکانی خۆیان, پەنا بۆ خاتری زیاتر کردن و گەشەی کەڵەکەبوونی سەرمایەکانیانە و بردنە پێشەوەی ئامانجی سیاسی و ئابووریانە , لەسەر شان و ئێسك و پروسکی کرێکارانی نەتەوەکانیان و کۆیلەکردنیان بە سیاسەت و ئامانجە نزیك و دوورەکانیان , چونکە “(هەر گەلێك, گەلێکی تر کۆیلە بکات بە دەستی خۆی کۆت وبەندی خۆی دروست دەکات)”(29).

هەموو ئەو کردارانەیان زیاتر لە پێناوی ململانێی و کێبرکێی سەرمایەکانیانە لەگەڵ بۆرژوازی نەتەوەی ژێر دەست و , ئەمەش لەسەر شان و بەرژەوەندییەکانی کرێکارانی ناوخۆی ووڵاتدا ئەنجام ئەدرێت , بەڵام لە هەموو کاتێکدا بۆرژوازی و سەرمایەدارانی نەتەوەی سەردەست و ژێر دەستە , لە دژی کرێکارانی هەردوو نەتەوەکە , تا

ڕێگای هاوخەباتی چینی کرێکاری نەتەوەکان و ,
بزووتنەوەچینایەتیەکەیان ڕووبەڕووی شکست ولەناوچوون بکات ,
هەروەکو لە ڕابردو و ئێساشدا ئەو شکستەیان دیار و ڕوونە. بۆ ئەم
هەلومەرجەش دەبێت کۆمۆنیستە زانستیەکان چ هەڵوێستێك لە بەرامبەر
ئەو ناتەبایی و دژیەکییەی کرێکاران , لەبەردەم کار و کرداریان
داب□ن□ن؟! بە پێی هەموو ئەو هەلومەرجە ئابووری , سیاسی ,
کۆمەڵایەتی و مێژوویانەی کە نەتەوەی کورد هەیەتی لە ناوچەکەدا ,
جیابوونەوە و دامەزراندنی دەوڵەتی نەتەوەیی خۆی بە کارێکی زۆر
شیاو و باشتری دەزانم لەوەی کە ببێتە هۆکاری زیاتر قڵشتی جیاوازی
و دژایەتی لە نێوان نەتەوەکاندا , لەبەر ئەوەی "(دانان بە مافی
جیابوونەوە مەترسی (پارچەبوونی دەوڵەت) کەم دەکاتەوە)"(30) کاتێك
کێشەی نەتەوایەتی بەر بینی چینی کرێکار نەگرێت , بە خەباتی
چینایەتی و داخوازییە ڕۆژانەییەکان و خواستی مێژووییەوە خەریك
دەکەن , کەواتە دەبێت جیابوونەوە بە خاتری یەکگرتنەوەی خەبات و
بزووتنەوەی کرێکاران بێت . هەروەها دەبێت جەخت لەسەر ئەو ڕێگایە
بکەن و هەڵوێستی دوولایەنە و بێئامانجیان نەبێت , و ڕاستەوخۆ ڕێگا
چارەکانی , لە تێڕوانینی و لێکدانەوەکانی کۆمۆنیستە زانستییەکان
ه□ بێت .

بە پێی لێکدانەوەکانی ڕابردووی چەپ , سەربەخۆیی کوردستانی عێراق
ڕێگای دووەمیش نییە , ئەو تێڕوانینانەیان , کار و فرمانەکان و
نووسنەکانیان ,و هەوڵەکانیان , لە پێناوی چوونە پێشەوەی ڕەووتی
بزووتنەوەیەکی کرێکاری و کۆمۆنیستی , بەهای بۆچوونێکی نازانستییە
, ئەو تێڕوانینەیان هەڵقوڵاوی دیدگا و بەرژەوەندی ووردە
بۆرژوازییە , ئەم توێژەی کۆمەڵگا , بە پێی شوێن و ڕێگای لە
سیستەمی سەرمایەداریدا , هەڵووێستیان بە قازانجی بەرژەوەندی
خۆیان هەیە و خهڵکانی تر له پێناودا بەکاردەهێنن.

تێڕوانینی ناڕاست, و نازانستی چەپ لە ڕابردوو , لە زۆرترین
کاتدا, هاوجووت دەبوون لەگەڵ سەرمایەداران و بۆرژوازی لە
دەسەڵاتدا, ئەیان ووت "(لە حاڵەتێکی لەمەش پێشڕەوتر لەم دەورانەی
ئێستا بەوجود بێت کە پێش جیابوونەوەی کوردستان لە عێراق چینی
کرێکار توانییبێتی ئامادە بێت بۆ گرتنەدەستی دەسەڵاتی سیاسی و
جەماوەری زەحمەتکێش بە دەوری خۆیدا کۆکردبێتەوە و حکومەتی
کرێکاری لە عێراقدا جێگای جکومەتی بەعس و دەسەڵاتدارێتی بۆرژوازی
بگرێتەوە لەهەریەك لەم دوو حاڵەتەدا ئێمە دژ بە جیابوونەوە و
دیفاع لە مانەوەی کوردستان لە چوارچێوەی عێراقدا دەکەین)"(31)

ئەم هەڵوێست و تێڕوانینانە , چی جیاوازە , لە بیروبۆچون و کرداری سیستەمی دواکەوتووی سەرمایەداری عێراق , سەرمایەداری لە عێراقدا لەبەر سیاسەتی چاوچنۆکی ئابووری و بازرگانی , بە بەوبیانوی جیاوازەوە , بڕیار لەسەر جیابوونەوەی نەتەوەی کورد نادات , ئەمەش بەهەی بەرژەوەندییانەوە , یەکسانی نەتەوەکان , دەخاتە چوارچێوەی بیری تەسکی شۆڤێنیزم و بە ئاگر و ئاسن و جینۆساید وەڵامی ئەداتەوە , لە ئەستاشدا وەکو ڕابردوو ڕێگای جیاوازی گرتووەتەبەر , تا بتوانێت بە پێ بەرژەوەندییەکانی , مانەوەی سیاسی و ئابووری خۆی تاو بدات , ئەگەر حکومەتی کرێکاری , زامنی مافی یەکسانی نەتەوەکان نەبێت , بە جیابوونەوەش , ئەوا چ جیاوازییەکی لەگەڵ حکومەتی سەرمایەداران هەیە ؟!.

“(لە تێڕوانینی مێژوویی ئابوورییەوە , لە بەرنامەی مارکسیەکاندا , (ئازادی نەتەوەکان لە بڕیاری چارەنووسدا) ناکرێت جگە لە واتایەکی هەبێت , ئەویش ئازادی بڕیاری چارەنووسی سیاسی , واتا دەوڵەتێکی سەربەخۆ , و دامەزراندنی دەوڵەتی نەتەوەیی , بەڵام مەرجەکان لە ڕوانگەی مارکسییەوە , واتا لە ڕووانگەی چینایەتی پرۆلیتاریاوە , پشتیوانی کردن , لە داواکاری بۆرژوازی دیموکراتی کە ئەڵێت “دەوڵەتی نەتەوەیی” و لە دواتردا بڕیار لە ووتەکان ئەدەین , ئێستا باسەکەمان کورت ئەبێتەوە لەسەر پێناسەی ماناو ناوەڕۆکی “ئازادی بڕیاری چارەنووس”)”(32) حکومەت و سیستەمی دیموکراسی بۆرژوازی , هیچ نییە جگە لە دەسەڵاتی چینێکی کەمی مشەخۆر بەسەر تەواوی دەسەڵات و ئامانجی زۆرینەی کۆمەڵگا , بێگومان ناوەکانی وەکو حکومەتی ریفاهی بۆرژوازی , لیبرالیزمی مۆدێرن , و کلاسیك , دیموکراسی و دیکتاتۆرەکان , هەموو حیزبەکانی تری کوردستان و کۆمۆنیزمی کرێکاری و کۆمۆنیزمی سۆڤیەتی جاران و ماوییەکان , ناتوانن وەڵام بە تەواوی داخوازی زۆرینەی خەڵك بدەنەوە , جیابوونەوە و دروستبوونی دەوڵەتی سەربەخۆیی خۆیەتی , لە چوارچێوەی جوگرافیایەکی سیاسی دیاریکراو سەربەخۆدا , ئەو جۆرە دیدگا و تێڕوانینانەیان لە دنیادا , جیهانبینییەکانیان , بە چارەسەری پرسی نەتەوایەتی نەتەوەی کورد , بەژانەکانیان , خۆشباوەڕی و ناوەڕۆکی بۆچوون و کردارێکی دژە بە دیکتاتۆریەتی پڕۆلیتاریا و سۆسیالیزمە و هیچی تریان لەوە سەوز نابێت . دەوڵەت و دەسەڵاتەکانی سەرمایەداری , ناتوانێت مافی یەکسانی نەتەوەکان دابین بکات , نموونەش زۆرن , وەك جێبەجێ کردن و پێدانی مافی نەتەوەکانی , وەك چیچانی , و سۆدانییەکانی خوارو , و ….

لە لایەن ووڵاتەكانی كە لەگەڵیاندا ئەژییان , دەوڵەتی ڕوسیا و سۆدان , ئەگەر مافیشیان دابێت , ئەوا ئاوێزانی كۆمەڵێك كێشەی كۆمەڵایەتی و سیاسی و ئابووریان كردوون , ئەمەش لەسەر دەستی ئەو ووڵاتانە بووبێت یان لە لایەن سەرمایەداران و بۆرژوازی نەتەوەكانی خۆیان بووبێت , كێشەی بۆسنی و سربیەكان , لەساڵانی پێش (1800ز)وە,كێشەیەكی مزمن و بێكۆتایی بوو, هەتا لە سەرەتای نەوەتەكانی سەدەی ڕابردووە , ئاخر جەنگی خوێناوی و بە پشتگیری سیاسەتی ڕووسیا لە سربی□كانی ئەرسۆدۆكس و , هەروەها پاڵپشتی و هاندانی بۆسنییە موسڵمانەكان لە لایەن ئەمریكا و ڕۆژئاوا□ , ب□رداشی ئەم دوو هێزە خەڵكێكی زۆری لەلایەن ئەرسۆدۆكس و موسڵمانەكان هاڕی , ئەمانەش هەر هەموویان , پ□یو□ندیان بە بەرژەوەندییەكانی زلهه□زەكانەوە هەبووە و كراونەتە قوربانی سیاسەتەكانی ئەوان . واتە ئەگەر كێشەی نەتەوایەتی هەبوو ، ئەوا كاریگەری سیاسەتی دەرەكی ووڵاتانی تر ، لەسەر ناوخۆیان دەبێت . هەردوولای ناوخۆو هێزی دەرەكی ، لە پێناوی بەرژەوەندی خۆیان ئاگری دژایەتی نەتەوایەتی بە ب□سە و خامۆش دەكەن

“(بونی تێكۆشان لە پێناوی ئازادی نیشتمانی , دژی دەوڵەتێكی ئیمپریالی , لەوانەیە لەهەموومەرجێكی دیاریكراودا لەلایەن دەوڵەتێكی تری (گەورە) بۆ مەبەستە ئیمپریالیەكانی ئیستغلال بكرێت)”(33),هەروەكو لەو ووڵاتانەی كە ئاماژەمان پێكردن , كێشەی دەوڵەتی سووریا و دانیشتوانەكەی , و هێزە گەورە ئابوری و سەربازییەكانی دنیا, لە پێناوی بەرژەوەندیان و ململانێیان لەسەر باڵادەستی لە ناوچەكە و , ڕێڕەوی هەناردەی نەوت و غازی سروشتی , بۆ ئەوروپا و بەشێكی زۆری جیهان , بە گیانی سەدان هەزار كەس لە خەڵكی سوریا و ئاوارەبوونی چەند ملوێنێك لە دانیشتوانەكەی , تەسفیە حساب دەكەن لەگەڵ یەكتریدا . ئەوە خۆشباوەڕییە , كە پێت وا بێت , سەرمایەداری و بۆرژوازی چارەسەری پرسی نەتەوایەتی دەكەن , بەڵام ئەگەر لە هەر شوێنێك , هەوڵێكیان بۆ هێنانە دی بەشێك لە خواستی نەتەوایەتی دابێت , یان بیدەن , ئەوا ناكرێت ڕەتی بكەینەوە , ئەزانین , بۆرژوازی و سەرمایەداران كێشەكان بە تەواوەتی چارەسەر ناكەن , بەڵام بۆ درێژەدان بە تەمەنی دەسەلاتیان لێرە و لەوێ ووردە ڕیفۆرمێك دەكەن , ئەویش بە پێی هەلومەرجی ئەو كات و توندی و شلی گرتنی كێشەكان لە لایەن دانیشتوانەكەیەوە , لەبەر ئەوە دەبێت كۆمۆنیستە زانستیی□كان , بەرنامە و پرنسیپ و ستراتیژی ئامانج دووری هەبێت , ئەمەش دەبێت تایبەتمەندی ناوچەی كاركردنی خۆی لەبەرچاو بێت, هەنگاوێكی بە بزووتنەوەی ڕزگاری

چینایەتی پێهەڵگرتبێت . لە ناوچەکەی ئێمەدا چەند نەتەوە و ئاین و ئاینزای لە یەکتر جیاواز هەیە , هەر هەموویان کێشە و ئاریشەی سیاسی , و کۆمەڵایەتی , ئابووریان لەگەڵ یەکتر هەیە, هەر پارت و بزووتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی سیاسی , دەبێت ئامانج و تاکتیکی بۆ پێی هەلوومەرجی شوێنی کار و چالاکییەکانی دابڕێژێت .

بەرنامەی دیمۆکراتیکی , لە فەلەکی خواستە دیموکراتیەکانی کرێکاران و کۆمەڵگادا بسوڕێتەوە , و بەرنامەی چارەسەری هەبێت , چونکە "(دەوڵەت جۆرێکی تایبەتە لە ڕێکخستنی هێز , ڕێکخستنی توووند و تیژانەی سەرکوتکردنی چینێکە لە چینەکان , چی چینێك کە پێویست بێت پرۆلیتاریا سەرکوت بکات ؟ بێگومان تەنها پێویستە چینی وەبەرهێنەکانی (چەوسێنەرەکان) سەرکوت بکات , واتە بۆرژوازی , کرێگرتەکان پێویستیان بە دەوڵەت نییە , بەجگە لەو کاتەی کە سەرکوتی بەرگرییەکانی وەبەرهێنەرانی (چەوسێنەرانی) پێدەکەن , وە ناتوانرێ سەرکردایەتی ئەو سەرکوتکارییە بکات ,جگە لەوەی تا کۆتایی بە تاکە چینی شۆرشگێر ناوزەند دەکرێت , ئەویش کە چینی پرۆلیتاریایە لە ژیانیدا جێبەجێ دەکات . وە تاکە چینە کە شایستەی یەکخستنی هەموو کرێگرتە و چەوساوەکانە بۆ تێکۆشان , لە پێناوی دژایەتی کردنی بۆرژوازییەت و ڕوخان و لە ناوبردنی بە تەواوەتی)"(34) چارەسەر تەواوەتی لە بەرنامە و دەستوریی پرۆلیتاریای شۆرشگێڕدایە .

لەبەر ئەوەی لە سەردەمی سرمایەداریدا بەجگە لەو چینە ئیتر چینی شۆرشگێڕ نییە , هەروەکو چۆن لە مێژوودا, چینی شۆرشگێری لە کۆیلەداریدا , جووتیاران و خاوەن زەوییەکان بوون , بە دەرەبەگایەتیش , بۆرژوازی و سەرمایەداران بوو بوونە چینی شۆرشگێر و سەردەمێکی کۆنیان گۆڕی بە نوێ , بە ئێستای سەرمایەداریش بەجگە لە پرۆلیتار هیچ چینێکی ترو توێژەکانی ئەو ئەرك و دەورە ناگێڕن , بە "(بە شۆرشێکی توندو تیژ و بە زەبرو زەنگ ناتوانرێت , لە جێگای دەوڵەتی بۆرژوازی دەوڵەتی پرۆلیتاریا بخرێتە جێگای , بە لەناوبردنی دەوڵەتی پرۆلیتاریا,و هەموو جۆر دەوڵەتێکی تر, هیچ ڕێگایەك نییە جگە لە (هەڵوەشانەوەی))"(35) , ئێمەش هیچ فرت و فێڵێك ناهێلێتەوە , ئەو ئەرکە بە ئەنجام دەگەیەنێت کە مێژوو پێداوە و , بووە بە زەرورەتێك و حەتمیەتێکی مێژووییە, چارەسەری پرسی نەتەوایەتی , یەکێك لە ئەرك و کارە تاکتیکییەکانی ئەو چینەیە , ئەگینا "(بەو شێوەیەی پرسی هەڵوەستی شۆرشی سۆسیالیستی پرۆلیتاریا, بەرامبەر بە دەوڵەت , تەنها گرنکیەکی ئامیاری نییە ,

بەڵکو لەهەمان کاتدا یەکێکە لە بابەتە پێویستیەکانی ڕۆژگار, ئەوەی کە پێویستە جەماوەر لە داهاتوویەکی نزیکدا ڕوونکردنەوە و ئەوە دیاری بکات , ڕزگاربوون لە زۆرداری سەرمایەداری)"(36) , کاتێك کردەیەکی تاکتیکی لەبەر چاو دەگیرێت , لە پێناوی خزمەتی ستراتیژی چینایەتیە,واتە دەبێت لە ئێستا هەردوو نەتەوەی کورد و عەرەب و کەمە نەتەوایەتییەکانی تر, بیر لەوە بکەنەوە کە نەیهێڵن بۆرژوازی و سەرمایەدارانی نەتەوەکانیان بەکاریان بهێنن و لە پێناو قازانج و بەرژەوەندی سیاسی و دەسەڵاتیان بیانکەن بە گژ یەکتریدا.

چارەسەری پرسی نەتەوایەتی بەشێکە لە وەڵامی سیستەمی سەرمایەداری کە هەموو کات ویستوویەتی , لە رێگەی دروستکردنی , دژایەتی نەتەوایەتی و بیری تووند و تیژییەوه چینی کرێکار ناکۆك و دژبەیەك بن لەناوخۆیاندا , واتە دەیانەوێت پرسی سەردەمی ئێستا و کێشەی کرێکار و پرۆلیتاریا لەگەڵ سەرمایەداری و سیستەمەکەیدا بگۆڕن , بە کێشە و ململانێی نەتەوایەتی , کاتێك مێژووی ململانێکان لە نێوان نەتەوەکاندا پێیان ووتین جیابوونەوە چارەسەرە , ئیتر دەبێت کورد و عەرەب بەوە ڕازی بن و هەوڵی ئەوە بدەن لە دواتردا , لە یەك هێزدا خۆیان کۆبکەنەوە و , دژ بە سیستەمی سەرمایەداری هەرچی هێز و توانایانە لە پێناو لەناوبردنیدا خەرج بکەن . ئەمەش لە رێگەی هاوکاری و هاوپشتی چینایەتی کرێکارانی نەتەوە جیاوازەکانەوە دەبێت , هێز و توانایان ئەداتە بە لەناوبردنی جیاوازی نەتەوایەتی و چینایەتی و ڕەگەزی و ئایینی .

“(هەروەها دەوڵەت لە ئەزەلەوە نەبووە , کاتێك کۆمەڵگاکان دروستبوون , پێویستیان بە دەوڵەت نەبوو , هەروەها هیچ ئایدیایەکیان لەسەر دەوڵەت و دەسەڵاتی دەوڵەتی نەبوو , کاتێك بەزەرورەت کۆمەڵگا دابەش بوو , بە چینەکان , پەیوەندی بە پلەیەکی دیاریکراوی گەشەی ئابوورییەوە هەبوو , وە بە پێی ئەو دابەشبوونە دەوڵەت بووە پێویستیەکی گرنگ . ئەمە لە پلەو ژمارەی ئەو هەنگاوە خێرایانەی گەشەی بەرهەمهێنانەوە نزیکین کە هەروەها بەس نییە پێویستی بوونی ئەو چینانە , بەڵکو بوونەتە لەمپەرەکی ڕاستوخۆی بەردەم بەرهەمهێنان , بە پێویستی و زەرورەت چینەکانی لەناو دەچن , هەر وەکو لە ڕابردوودا بە زەرورەت دروست بوون , وە لەگەڵ لەناوچوون و هەڵوەشاندنەوەی چینەکان دەوڵەتیش بە زەرورەت لەناو دەچێت , کۆمەڵ بەرهەمهێنانەکی نوێ ڕێکدەخات , بە ڕێکخستنەکی نوێ , لەسەر بناغەی ئازدی و یەکسانی و یەکێتیی بەرهەمهێنەکان , هەموو

ئەداتی دەوڵەت هەروەکو هەبووە بە تەواوەتی دەنێرێت بۆ مۆزەخانە عادییەکان لە پاڵ جۆلاکاری سەرەتایی و داسی برۆنزی)"(37) .

سەرچاوەکان:

23- ماركس، انجلس، مختارات في اربعة اجزاء (الجزء الثالث)، اصل العائلة الملكية الخاصة والدولة ، دارالتقدم ، موسكو ، ص.412

24- الدكتور محمدالسيدسليم ،تطورالسياسةالدولية في القرنين التاسع عشروالعشرين ، دارالفجرالجديد للنشروالتوزيع ، جمهوريةمصرالعربية، الطبعةالثانية ، 2004م ، ص.39

25 – لينين ، مسائل السياسةالقومية والاممية البروليتارية ، دارالتقدم ، موسكو ، 1969م ، ص75-76.

26- هەمان سەرچاوەی پێشوو ،{خلاصةالمناقشة حول حق الامم في تقريرمصيرها} ، ص.197

27- مەنصوری حیکمەت ، لەبەرگریکردندالە داخوازی سەربەخۆی کوردستان ، گۆفاری بۆپێشەوە ، ژمارە 21 ، 27ی ئابی 1995 ، ل5 .

28- لينين ، مسائل السياسةالقومية والاممية البروليتارية ، دارالتقدم ، موسكو ، 1969م ، ص176 .

29- ماركس، انجلس ، بصددالثورةالاشتراكية ، مجموعة من المقالات {من مقال "بلاغ سري" كتب نحو 28 أزار[مارس] 1870 } ، ترجمة الياس شاهين، دارالتقدم ، طبع في الاتحادالسوفيتي ، 1983 ، ص153 .

30- لينين ، مسائل السياسةالقومية والاممية البروليتارية ، دارالتقدم ، موسكو ، 1969م، ص107 .

31- ئاسۆکمال ، جێگای جیابوونەوەی کوردستان لە خەباتی چینایەتی لە عێراقدا ، ل10 .

32- – لينين ، مسائل السياسةالقومية والاممية البروليتارية ، دارالتقدم ، موسكو ، 1969م ، ص73-74 .

33- هەمان سەرچاوەی پێشوو ، ص176 .

34- لينين ، الدولة والثورة ، دارالتقدم ، موسكو ،طبع في الاتحاد السوفيتي ، ص30 .

35- هەمان سەرچاوەی پێشوو ، ص27 .

36- هەمان سەرچاوەی پێشوو ، ص5 .

37- ماركس، انجلس، مختارات فى اربعة اجزاء (الجزء الثالث)، اصل العائلة الملكية الخاصة والدولة ، دارالتقدم ، موسكو ، ص412 .